

Praktis Formatif 3.1

1

Tip Hebat

Pernyataan ialah ayat dengan keadaan ia **dapat ditentukan sama ada ia benar atau palsu.**

- (a) Pernyataan kerana kita dapat menentukan bahawa ayat itu adalah palsu.
- (b) Bukan pernyataan kerana ayat itu merupakan suatu soalan.
- (c) Bukan pernyataan kerana ayat itu merupakan suatu arahan.
- (d) Bukan pernyataan kerana ayat itu merupakan suatu seruan.
- (e) Pernyataan kerana kita dapat menentukan bahawa ayat itu adalah benar.
- (f) Bukan pernyataan kerana kita tidak dapat menentukan sama ada ayat itu adalah benar atau palsu.
- (g) Pernyataan kerana kita dapat menentukan bahawa ayat itu adalah palsu.

2

Tip Hebat

- Pengkuantiti '**semua**' bermaksud setiap objek atau kes memenuhi syarat tertentu.
- Pengkuantiti '**sebilangan**' bermaksud beberapa dan tidak semestinya setiap objek atau kes memenuhi syarat tertentu.

- (a) Benar
- (b) Benar
- (c) Benar
- (d) Palsu
- (e) Palsu
- (f) Palsu
- (g) Benar
- (h) Palsu
- (i) Benar
- (j) Benar
- (k) Palsu
- (l) Benar

3

Tip Hebat

Penafian ialah satu proses yang **menidakkan** suatu pernyataan dengan menggunakan perkataan '**bukan**' atau '**tidak**'. Suatu pernyataan benar boleh ditukar kepada pernyataan palsu dan sebaliknya dengan menggunakan perkataan '**bukan**' atau '**tidak**'.

- (a) Palsu
Sungai Rajang bukan terletak di negeri Sabah. [Benar]
- (b) Benar
121 bukan satu nombor kuasa dua sempurna. [Palsu]
- (c) Palsu
Hasil tambah sudut-sudut pedalaman sebuah pentagon bukan 900 °[Benar]
- (d) Benar
Ular bukan reptilia. [Palsu]
- (e) Palsu
kos 30 °tidak sama dengan $\frac{\sqrt{3}}{2}$. [Benar]
- (f) Benar
Tun Abdul Razak bukan Perdana Menteri Malaysia yang kedua [Palsu]

4

Tip Hebat

<i>p</i>	<i>q</i>	<i>p</i> dan <i>q</i>
Benar	Benar	Benar
Benar	Palsu	Palsu
Palsu	Benar	Palsu
Palsu	Palsu	Palsu

- (a) Benar dan benar adalah benar
- (b) Palsu dan palsu adalah palsu
- (c) Palsu dan benar adalah benar
- (d) Palsu dan benar adalah palsu
- (e) Benar dan palsu adalah palsu
- (f) Benar dan palsu adalah palsu

5

Tip Hebat		
p	q	p atau q
Benar	Benar	Benar
Benar	Palsu	Benar
Palsu	Benar	Benar
Palsu	Palsu	Palsu

- (a) Benar atau benar adalah benar
- (b) Palsu atau benar adalah benar
- (c) Benar atau palsu adalah benar
- (d) Palsu atau palsu adalah palsu
- (e) Benar dan palsu adalah benar
- (f) Benar atau palsu adalah benar

6

Tip Hebat
Bagi dua pernyataan, p dan q , pernyataan ' jika p, maka q ' ialah satu implikasi dengan keadaan p ialah antejadian dan q ialah akibat .

- (a) Antejadian: $a^2 + b^2 = c^2$
Akibat: Segi tiga ABC ialah sebuah segi tiga bersudut tegak.
  - (b) Antejadian: $ABCD$ ialah sebuah lelayang.
Akibat: $ABCD$ mempunyai satu paksi simetri.
  - (c) Antejadian: h ialah nombor ganjil.
Akibat: $h + 1$ ialah nombor genap.
  - (d) Antejadian: $x^2 - 81 = 0$
Akibat: $x = \pm 9$
  - (e) Antejadian: Set A tidak mengandungi unsur.
Akibat: Set A ialah ϕ .
  - (f) Antejadian: $y > 3$.
Akibat: $-y < -3$
- 7 (a) Jika $x = 64$, maka $\sqrt[3]{x} = 4$.
- (b) Jika $PQRST$ ialah sebuah pentagon sekata, maka $PQRST$ mempunyai lima paksi simetri.
- (c) Jika $-2x > 12$, maka $x < -6$.
- (d) Jika x ialah nombor perdana, maka m boleh dibahagi tepat dengan x dan 1 sahaja.

8

Tip Hebat
Bagi dua pernyataan p dan q , pernyataan ' p jika dan hanya jika q ' ialah singkatan bagi ' jika p, maka q ' dan ' jika q, maka p '.

- (a) Implikasi 1: Jika $x > y$, maka $\frac{1}{5}x > \frac{1}{5}y$.

Implikasi 2: Jika $\frac{1}{5}x > \frac{1}{5}y$, maka $x > y$.

- (b) Implikasi 1: Jika $x^2 = 36$, maka $x = \pm 6$.
Implikasi 2: Jika $x = \pm 6$, maka $x^2 = 36$.
- (c) Implikasi 1: Jika $5(x+3) = 25$, maka $5x+15 = 25$.
Implikasi 2: Jika $5x+15 = 25$, maka $5(x+3) = 25$.
- (d) Implikasi 1: Jika ABC ialah sebuah segi tiga sama kaki, maka segi tiga itu mempunyai dua sisi yang sama panjang.
Implikasi 2: Jika segi tiga ABC mempunyai dua sisi yang sama panjang, maka segi tiga itu ialah sebuah segi tiga sama sisi.
- (e) Implikasi 1: Jika θ dan α ialah sudut berselang-seli, maka $\theta = \alpha$.
Implikasi 2: Jika $\theta = \alpha$, maka θ dan α ialah sudut berselang-seli
- (f) Implikasi 1: Jika x ialah sudut konjugat bagi y , maka $x + y = 360^\circ$
Implikasi 2: Jika $x + y = 360^\circ$, maka x ialah sudut konjugat bagi y .

- 9 (a) $\frac{a}{b}$ ialah pecahan wajar jika dan hanya jika $a < b$.
- (b) Persamaan satu garis lurus ialah $\frac{x}{4} + \frac{y}{2} = 1$ jika dan hanya jika pintasan- x dan pintasan- y bagi satu garis lurus itu masing-masing ialah 4 dan 2.
- (c) $(x+5)^2 = 0$ jika dan hanya jika $x = -5$.
- (d) $\tan x = \sqrt{3}$ jika dan hanya jika $x = 60^\circ$

10

Tip Hebat
Akas bagi implikasi ' jika p, maka q ' ialah ' jika q, maka p '.

- (a) Jika $x > -5$, maka $x > -10$. [Palsu]
- (b) Jika $x = \frac{y-1}{3}$, maka $y = 3x+1$. [Benar]
- (c) Jika setiap sudut pedalaman bagi $RSTUVW$ ialah 120° , maka $RSTUVW$ ialah sebuah heksagon sekata. [Benar]
- (d) Jika suatu nombor boleh dibahagi tepat dengan 5, maka digit terakhir bagi nombor itu ialah 0 atau 5. [Benar]

- (e) Jika sebuah poligon itu mempunyai dua pasang sisi bertentangan yang selari, maka poligon itu ialah sebuah segi empat selari. [Benar]
- (f) Jika nombor p ialah gandaan 2, maka p ialah gandaan 4. [Palsu]

11

Tip Hebat

Songsangan bagi implikasi 'jika p , maka q ' ialah 'jika bukan p , maka bukan q '.

- (a) Jika $h \leq \frac{9}{3}$, maka $h \leq \frac{4}{3}$ [Palsu]
- (b) Jika $k \geq -15$, maka $k \geq -10$. [Palsu]
- (c) Jika $p \geq -\frac{8}{9}$, maka $p \geq -\frac{4}{9}$. [Palsu]
- (d) Jika $g(x)$ bukan satu fungsi kuadratik, maka grafnya tidak mempunyai bentuk parabola. [Benar]
- (e) Jika set $A \neq \phi$, maka $n(A) \neq 0$ [Benar]
- (f) Jika k^5 bukan negatif, maka k bukan negatif. [Benar]

12

Tip Hebat

Kontrapositif bagi implikasi 'jika p , maka q ' ialah 'jika bukan q , maka bukan p '.

- (a) Jika sebuah poligon bukan heptagon sekata, maka ia tidak mempunyai tujuh sudut yang sama. [Benar]
- (b) Jika $\cos \theta \neq \frac{1}{\sqrt{2}}$, maka $\theta \neq 45^\circ$. [Benar]
- (c) Jika n bukan gandaan 3, maka ia bukan gandaan 12. [Benar]
- (d) Jika $x \geq -\frac{8}{9}$, maka $x \geq -\frac{5}{13}$. [Benar]
- (e) Jika suatu nombor tidak boleh dibahagi tepat dengan 2, maka nombor itu bukan gandaan 4. [Benar]
- (f) Jika k bukan faktor bagi 48, maka k bukan faktor bagi 12. [Benar]

13

Tip Hebat

Penyangkal untuk **menafikan kebenaran** pernyataan tertentu melibatkan

- (a) pengkuantiti,
 (b) pernyataan majmuk,
 (c) penafian dan
 (d) implikasi yang sesuai.
- (a) Benar
 (b) Palsu. Di Semenanjung Malaysia, sungai yang terpanjang ialah Sungai

Pahang dan gunung yang tertinggi ialah Gunung Tahan.

- (c) Benar
 (d) Benar
 (e) Palsu. Jika $x = 60$, maka $\tan 60^\circ = \sqrt{3}$.

Praktis Formatif 3.2

1

Tip Hebat

- Hujah **deduktif** adalah hujah dengan keadaan **premisnya** adalah **pasti benar** untuk menjamin **kebenaran kesimpulan**.
- Dalam hujah **induktif**, premisnya hanya bertujuan untuk dijadikan seberapa **menyakinkan** yang mungkin dengan keadaan, jika ia cukup **kukuh**, maka kesimpulannya adalah **kuat**.

- (a) Hujah induktif
 (b) Hujah deduktif
 (c) Hujah induktif
 (d) Hujah deduktif
- 2 (a) Munasabah kerana hujah deduktif itu adalah sah dan kedua-dua premis dan kesimpulan adalah benar.
 (b) Tidak munasabah kerana premis pertama tidak benar. Perkataan 'pelengkap' sepatutnya 'penggenap'.
 (c) Tidak munasabah kerana premis kedua tidak benar. Nilai maksimum bagi kos y ialah 1.
 (d) Tidak munasabah kerana premis pertama tidak benar. Garis lurus yang selari dengan paksi- y adalah tidak tertakrif.
- 3 (a) $RSTU$ mempunyai empat sudut tegak.
 (b) $x < -\frac{9}{5}$
 (c) $EFGH$ mempunyai empat paksi simetri
 (d) $v = 30^\circ$ dan $w = 60^\circ$
 (e) Set $Q \neq \{x : x \text{ ialah integer dua digit}\}$
- 4 (a) Semua lelayang ialah sisi empat.
 (b) $PQRST$ ialah sebuah pentagon sekata.
 (c) $a^n = b$
 (d) $x \neq 30^\circ$
 (e) Jika perpuluhan berulang 0.363636... dapat diungkapkan sebagai satu pecahan, maka perpuluhan berulang 0.363636... ialah nombor nisbah.
 (f) Semua reptilia berdarah sejuk.
 (g) Jika h ialah sudut pelengkap bagi k , maka $h + k = 90^\circ$

- (h) Jika $p + q = 180^\circ$, maka q ialah sudut penggenap bagi bagi p .
 (i) y bukan sudut konjugat bagi x .

- 5 (a) Kuat kerana premis dan kesimpulannya adalah logik dan menyakinkan.
 (b) Lemah kerana hujah induktif itu tidak menyatakan tentang warna kerusi plastik di bilik tidur mengakibatkan kesimpulannya tidak kukuh.
- 6 (a) Jailani dan Norhayati mengamalkan nilai kerajinan.
 (b) Semua kenderaan di Malaysia dipandu di sebelah kiri lebuh raya dan jalan raya biasa.

7 Isi padu kon

$$= \frac{1}{3} \pi r^2 t = \frac{1}{3} \left(\frac{22}{7} \right) (7)^2 (14) = 718 \frac{2}{3} \text{ cm}^3$$

8 Isi padu

$$= \frac{1}{3} x^2 h = \frac{1}{3} \times 7^2 \times 14 = 228 \frac{2}{3} \text{ cm}^3$$

9 $5 = 5(2^{1-1})$

$$10 = 5 \times 2^{2-1}$$

$$20 = 5 \times 2^{3-1}$$

$$40 = 5 \times 2^{4-1}$$

Sebutan ke- $n = 5(2^{n-1})$, $n = 1, 2, 3, 4, \dots$

10 $1 = \frac{1}{2}(1)(2)$

$$3 = \frac{1}{2}(2)(2+1)$$

$$6 = \frac{1}{2}(3)(3+1)$$

$$10 = \frac{1}{2}(4)(4+1)$$

Sebutan ke- $n = \frac{1}{2}n(n+1)$, $n = 1, 2, 3, 4, \dots$

Praktis Sumatif 3

Soalan Objektif

- 1 'Senaraikan faktor-faktor bagi 12' adalah satu arahan. Maka, ia bukan satu pernyataan.
 Jawapan: C

- 2 Sebuah segi tiga mempunyai 2 sisi atau 3 bucu.

Palsu atau benar adalah benar.

Jawapan: A

- 3 Kontrapositif ialah 'Jika k bukan gandaan 3, maka k bukan gandaan 18'.

Jawapan: C

- 4 Semua heptagon sekata mempunyai 7 sudut pedalaman yang sama saiz.

Jawapan: C

- 5 Sebutan ke- $n = \frac{n}{2}[4 + 3(n-1)]$

Jawapan: A

Soalan Struktur

- 1 (a) Pernyataan kerana kita dapat menentukan bahawa ia adalah palsu.
 (b) Bukan pernyataan kerana kita tidak dapat menentukan sama ada ia adalah benar atau palsu.

- 2 (a) Benar (b) Palsu

- 3 (a) Benar (b) Palsu

- 4 (a) Benar dan palsu adalah palsu.
 (b) Palsu atau benar adalah benar.

- 5 (a) Jika $p > -\frac{7}{3}$, maka $p > -\frac{2}{3}$.

- (b) Jika $p \leq -\frac{2}{3}$, maka $p \leq -\frac{7}{3}$.

- (c) Jika $p \leq -\frac{7}{3}$, maka $p \leq -\frac{2}{3}$.

- 6 Implikasi 1: Jika kecerunan satu garis lurus

ialah $-\frac{b}{a}$, maka pintasan- x

dan pintasan- y garis lurus itu masing-masing ialah a dan b .

Implikasi 2: Jika pintasan- x dan pintasan- y satu garis lurus masing-masing ialah a dan b , maka kecerunan

garis lurus itu ialah $-\frac{b}{a}$

- 7 Semua nombor negatif adalah kurang daripada 0.

8 Segi tiga P dan segi tiga Q tidak mempunyai bentuk dan saiz yang sama.

9 Yati dan Roslana mengamalkan nilai kasih sayang terhadap ibu bapa mereka.

10 (a) Munasabah kerana hujah deduktif itu adalah sah dan kedua-dua premis dan kesimpulan adalah benar.

(b) Tidak munasabah kerana premis pertama tidak benar. 2 ialah satu nombor perdana yang genap.

11 Kuat kerana premis dan kesimpulannya adalah logik dan menyakinkan.

12 (a) $T_n = 2^{n-1}$, $n = 1, 2, 3, 4, \dots$,

$$S_n = 2^n - 1, n = 1, 2, 3, 4, \dots$$

(b) $T_8 = 2^{8-1} = 128$ biji

(c) $2^n - 1 = 255$

$$2^n = 256$$

$$2^n = 2^8$$

$$n = 8$$

Kesemua 8 sektor dapat diisi kerana $S_8 = 256$.

13 (a) Katakan luas bagi rantau yang tidak tidak berlorek bagi corak ke- $n = L_n$

$$L_1 = (10 \times 1)^2 - 25\pi(1)^2$$

$$L_2 = (10 \times 2)^2 - 25\pi(2)^2$$

$$L_3 = (10 \times 3)^2 - 25\pi(3)^2$$

$\vdots$

$$L_n = (10n)^2 - 25n^2\pi$$

(b) $L_5 = (10 \times 5)^2 - 25(5)^2 \left(\frac{22}{7} \right)$

$$= 535 \frac{5}{7} \text{ cm}^2$$